

СУБОРДИНОВАНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКУ

Тези присвячено висвітленню економічної природи субординованих зобов'язань, а також можливості їх використання як джерела поповнення фінансових ресурсів банку. Проаналізовано використання субординованих зобов'язань у діяльності АТ КБ «Приватбанк».

***Ключові слова:** банк, фінансові ресурси, субординовані зобов'язання, регулятивний капітал.*

За умов обмеженості можливостей збільшення фінансових ресурсів за рахунок акціонерів перед банками постає необхідність випуску інноваційних інструментів залучення капіталу, таких як субординировані боргові зобов'язання. Слід відмітити, що інноваційні інструменти, які поєднують в собі особливості боргу та акціонерного капіталу, випускалися банками Європи вже наприкінці ХХ ст. Фінансовий ринок для таких інструментів швидко зростає як за обсягами, так і за різноманітністю інструментів, кількість яких збільшилась через особливості місцевих ринків і відмінності в національному податковому законодавстві. Субординовані зобов'язання – це такий вид фінансових зобов'язань банку, що виникає в разі залучення ним коштів інвестора з метою включення їх до складу регулятивного капіталу шляхом емісії банком субординованих облігацій.

Фінансові ресурси на умовах субординованих зобов'язань залучаються банком на визначений строк, але не менше, ніж на п'ять років. Доволі цікавою та неоднозначною, на нашу думку, є економічна сутність субординованих зобов'язань. Згідно положень нормативних актів НБУ, такі залучені ресурси зараховуються до складу власного капіталу банку (додаткового) і збільшують відповідно розмір його регулятивного капіталу та рівень адекватності, беручи безпосередню участь у визначенні нормативу Н2 [1]. Хоча, з іншого боку, передбачається, що такі зобов'язання банку мають характер субординованих, тобто в разі банкрутства банку вони є другорядними порівняно із зобов'язаннями перед вкладниками, але мають пріоритет перед виплатами акціонерам у разі встановлення їхньої черговості. Через це й такі фінансові ресурси банку зараховують до складу зобов'язань, які все ж потрібно буде повертати власникам. Відтак, погашаючи попередній борг за рахунок нової емісії боргових зобов'язань, банки можуть користуватися таким джерелом коштів необмежено довго. Ось чому з огляду на достатньо тривалий час використання банком субординованих зобов'язань та можливість обміну таких

боргових цінних паперів на акції банку його прирівнюють до власного капіталу банку.

Отже, можемо наголосити, що субординовані зобов'язання банку мають двоїсту економічну природу: вони є водночас і власним капіталом, і банківськими зобов'язаннями, що деякої міри ускладнює визначення реального фінансового стану банку. Можливість зарахування субординованих зобов'язань до складу власного капіталу дає змогу банкам успішно формувати свої фінансові ресурси, дотримуватись економічних нормативів регулювання їхньої діяльності щодо розмірів і достатності власного капіталу. Для прикладу розглянемо динаміку випущених АТ КБ «Приватбанк» субординованих зобов'язань (табл. 1).

Таблиця 1

Субординовані зобов'язання АТ КБ «Приватбанк» у 2017-2021рр. [2].

Роки	Субординовані зобов'язання, млн. грн.	Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн.	Темп росту до попереднього року, %
2017	362,4	-	-
2018	230,7	-131,7	63,6
2019	197,4	-33,3	85,6
2020	235,6	38,2	119,4
2021	227,3	-8,3	96,5

Як видно з наведених у табл. 1 даних, обсяги фінансових ресурсів, залучених АТ КБ «Приватбанк» на умовах субординованих зобов'язань за досліджуваний період мають тенденцію до зменшення, за винятком 2020р., коли відбулося зростання на 19,4%, що в абсолютному виразі склало 235,6 млн. грн. У 2021р. обсяги субординованих зобов'язань склали 227,3 млрд. грн., що є найменшим значенням за досліджуваний період і пояснюється тим, що банк не здійснював емісії нових субординованих облігацій, і також тим, що обсяги таких залучених ресурсів банк має право включати до своїх фінансових ресурсів із щорічною амортизацією (зменшенням обсягів на 20%) відповідно до вимог Інструкції [1]. Практичне використання фінансових ресурсів даного банку, залучених на умовах субординованих зобов'язань характеризується доволі незначною часткою в його діяльності (табл. 2).

Як свідчать дані табл. 2, частка фінансових ресурсів, залучених на умовах субординованих зобов'язань в регулятивному капіталі АТ КБ «Приватбанк» становить менше 2%, а на кінець 2021р. маємо зменшення її до 0,6%, що пояснюється значно вищими темпами росту регулятивного капіталу та залучених ресурсів банку, аніж динаміка субординованих зобов'язань. В залучених ресурсах банку питома вага субординованих зобов'язань є майже невідчутною – становить у межах 0,01% .

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що ефективний розвиток досліджуваного банку сьогодні неможливий без достатнього обсягу фінансових ресурсів. АТ КБ «Приватбанк» має змогу збільшувати свій власний капітал без зміни частки акціонерів тільки за рахунок емісії субординованих зобов'язань – капіталу нижнього 2-го рівня, який включає звичайні незабезпечені

субординовані боргові інструменти з мінімальним початковим фіксованим терміном не менше п'яти років.

Таблиця 2

Основні показники діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2017-2021рр.

Показники	Роки					Динаміка, % 2021р. до:	
	2017	2018	2019	2020	2021	2020	2017
Залучені ресурси, млн. грн.	233453,8	250575,1	259577,0	334115,6	340642,1	101,9	145,9
Регулятивний капітал, млн. грн.	22275,4	19555,7	19223,6	35256,9	40842,9	115,8	183,3
Субординовані зобов'язання, млн. грн.	362,4	230,7	197,4	235,6	227,3	96,5	62,7
Частка субординованих зобов'язань банку у:							
- регулятивному капіталі банку, %	1,6	1,1	1,0	0,7	0,6	94,6	43,0
- залучених ресурсах, %	0,15	0,01	0,01	0,01	0,01	83,2	34,2

Джерело: складено за даними [2; 3].

Вважаємо, що субординовані зобов'язання певною мірою доцільно порівняти до стійких пасивів банку, які можуть бути враховані ним як власний капітал, але за умови, що ці кошти ефективно використовуються в діяльності банку та приносять дохід. Тому й головною умовою необхідності використання банками субординованих зобов'язань для поповнення своїх фінансових ресурсів є постійне їх відтворення банком у процесі діяльності й генерування йому стабільного прибутку. Лише за таких умов зарахування фінансових ресурсів, залучених на умовах субординованих зобов'язань, до складу регулятивного капіталу буде економічно виправданим і доцільним, призведе до реального збільшення його обсягів та підвищення рівня адекватності.

Список використаних джерел:

1. Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» : Постанова Правління НБУ №368 від 28.08.2001р. (редакція від 31.12.2022р.). URL. www.bank.gov.ua (дата звернення: 08.03.2023).
2. Дані наглядової статистики. Згруповані балансові залишки. URL. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2> (дата звернення: 08.03.2023).
3. Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк». URL. <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 08.03.2023).